

Spis treści

Wykaz skrótów	XIX
Wykaz literatury	XXIII
Przedmowa do piętnastego wydania	XXV
Rozdział I. Wprowadzenie do prawa cywilnego	1
§ 1. Prawo cywilne	1
I. Prawo publiczne i prawo prywatne	1
1. Wprowadzenie	1
2. Prawo prywatne	2
3. Prawo publiczne	3
4. Użyteczność wyróżnienia	3
II. Gałęzie prawa, kompleksowe regulacje prawne, dyscypliny naukowe i dydaktyczne	5
1. Gałęzie prawa	5
2. Kompleksowe regulacje prawne	5
3. Dyscypliny naukowe i dydaktyczne	6
III. Status prawa cywilnego	6
1. Metoda regulacji	6
2. Przedmiot regulacji	8
IV. Zakres prawa cywilnego	9
1. Uwagi wstępne	9
2. Prawo pracy	9
3. Prawo rodzinne	10
4. Prawo handlowe	11
5. Prawo rolne	13
6. Prawo spółdzielcze	13
V. Systematyka prawa cywilnego	14
1. Uwagi ogólne	14
2. Poszczególne działy prawa cywilnego	14
3. Inne wyróżnienia zespołów norm cywilnoprawnych	15
VI. Zasady prawa cywilnego	16
1. Pojęcie	16
2. Katalog zasad	17

§ 2. Unifikacja i kodyfikacja prawa cywilnego w Polsce	19
I. Unifikacja prawa cywilnego	19
1. Druga Rzeczpospolita	19
2. Okres powojenny	22
II. Kodyfikacja prawa cywilnego	23
1. Pierwsze próby kodyfikacji	23
2. Uchwalenie Kodeksu cywilnego	24
3. Charakter prawny	25
4. Zakres	26
5. Podział	27
6. Forma	27
7. Warstwy ideologiczne	27
III. Reforma Kodeksu w Rzeczypospolitej Polskiej	28
Rozdział II. Źródła prawa cywilnego	31
§ 3. Rodzaje źródeł	31
I. Uwagi wstępne	32
II. Prawo stanowione	32
III. Zwyczaje i prawo zwyczajowe	33
1. Zwyczaje	33
2. Prawo zwyczajowe	35
IV. Rola orzecznictwa	36
V. Rola nauki	36
§ 4. Ważniejsze rodzaje norm i przepisów prawa cywilnego	37
I. Uwagi ogólne	37
1. Struktura normy prawnej	37
2. Norma a przepis prawny	38
II. Ważniejsze rodzaje norm prawa cywilnego	39
1. Normy bezwzględnie i względnie wiążące oraz semiimperatywne	39
2. Normy kompetencyjne	41
3. Metanormy	43
III. Ważniejsze rodzaje przepisów prawa cywilnego	43
1. Definicje legalne	43
2. Przepisy odsyłające	44
3. Klauzule generalne	44
§ 5. Obowiązkiwanie norm prawa cywilnego w zasięgu czasowym i przestrzennym	49
I. Obowiązkiwanie norm w zasięgu czasowym	49
1. Początek obowiązkiwania	49
2. Koniec obowiązkiwania	50
II. Prawo intertemporalne	51
1. Uwagi ogólne	51

2. Zasada nieretroakcji.....	52
3. Kolidzje norm nieobjętych zasadą nieretroakcji	53
III. Obowiązkiwanie norm prawa cywilnego w zasięgu przestrzennym	55
IV. Prawo prywatne międzynarodowe	55
Rozdział III. Stosowanie prawa cywilnego	57
§ 6. Model stosowania prawa	57
I. Model normatywny	57
II. Trójczłonowy model stosowania prawa	58
§ 7. Ustalenie stanu faktycznego sprawy	58
I. Reguły dowodowe.....	58
1. Dowody	58
2. Rozkład ciężaru dowodu	59
II. Domniemania	60
1. Domniemania faktyczne	60
2. Domniemania prawne	60
3. Domniemanie dobrej wiary.....	63
4. Moc wiążąca orzeczeń	64
§ 8. Ustalenie właściwej normy dla rozstrzygnięcia sprawy.....	65
I. Wykładnia prawa	66
1. Uwagi wstępne	66
2. Dyrektywy językowe	68
3. Dyrektywy systemowe	69
4. Dyrektywy funkcjonalne	70
5. Wyniki wykładni	72
II. Wnioskowanie z norm o normach	73
1. Pojęcie	73
2. Reguły instrumentalnego nakazu i zakazu	73
3. Reguły <i>a fortiori</i>	74
4. Analogia z ustawy	74
5. Analogia z prawa.....	75
III. Związanie sądu w działaniach interpretacyjnych i inferencyjnych...	75
1. Uwagi wstępne	75
2. Nadzór judykacyjny.....	76
3. Zasady prawne	76
4. Powszechnie obowiązująca wykładnia	77
5. Wskazania wspomagające	78
IV. Zbieg norm	80
V. Wykładnia prawa wspólnotowego	80
1. Reguły wykładni	80
2. Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego wobec prawa krajowego.....	81
3. Właściwość sądów	81
§ 9. Wiążące ustalenie konsekwencji prawnych stanu faktycznego	81

Rozdział IV. Prawo podmiotowe	84
§ 10. Pojęcie prawa podmiotowego	84
I. Koncepcja prawnonaturalna i system prawny	84
1. Prawo podmiotowe i system prawny.....	84
2. Koncepcja umiarkowanego pozytywizmu	84
II. Określenie prawa podmiotowego	85
1. Stosunek cywilnoprawny.....	85
2. Definicja prawa podmiotowego	86
3. Przydatność koncepcji prawa podmiotowego.....	89
III. Uprawnienia	90
1. Uwagi ogólne	90
2. Roszczenia	91
3. Uprawnienia kształtujące.....	91
4. Zarzut	92
§ 11. Rodzaje praw podmiotowych	93
I. Uwagi wstępne	93
II. Prawa bezwzględne i względne	93
1. Prawa bezwzględne	93
2. Prawa względne	94
3. Prawo podmiotowe w zobowiązaniach realnych	94
4. Przyporządkowane prawa bezwzględne	95
III. Prawa akcesoryjne i związane	96
1. Prawa akcesoryjne	96
2. Prawa związane	96
IV. Prawa majątkowe i niemajątkowe	96
1. Prawa majątkowe.....	96
2. Prawa niemajątkowe.....	97
V. Prawa przenoszalne i nieprzenoszalne	98
1. Uwagi wprowadzające.....	98
2. Zbywalność	98
3. Dziedziczność	99
VI. Prawa tymczasowe	99
§ 12. Sposoby nabycia i utraty prawa podmiotowego	100
I. Uwagi wstępne	100
II. Nabycie pochodne i pierwotne	101
1. Nabycie pochodne	101
2. Nabycie pierwotne	102
III. Następstwo pod tytułem szczególnym i ogólnym	102
1. Następstwo pod tytułem szczególnym	103
2. Następstwo pod tytułem ogólnym	103
IV. Nabycie translatywne i konstytutywne	104
1. Nabycie translatywne	104
2. Nabycie konstytutywne	104

V. Utrata prawa	105
1. Uwagi ogólne.....	105
2. Połączenie prawa i obowiązku.....	105
§ 13. Realizacja prawa podmiotowego.....	106
I. Wykonywanie	106
II. Nadużycie	107
1. Teoria zewnętrzna	107
2. Teoria wewnętrzna	108
3. Stosowanie instytucji nadużycia prawa podmiotowego.....	109
III. Ochrona	111
1. Ochrona sądowa	111
2. Pomoc własna	111
IV. Kolidzja praw podmiotowych.....	111
Rozdział V. Przedmioty stosunku cywilnoprawnego.....	113
§ 14. Uwagi wstępne.....	113
§ 15. Rzeczy	114
I. Pojęcie	114
1. Cechy konstytutywne.....	114
2. Wyłączenia	115
II. Rzeczy ruchome i nieruchomości.....	116
1. Podstawa podziału	116
2. Grunty	117
3. Budynki	118
4. Części budynków.....	118
5. Księgi wieczyste	118
III. Rzeczy oznaczone co do gatunku i co do tożsamości	119
1. Pojęcie	119
2. Doniosłość prawna	119
IV. Części składowe rzeczy i przynależności	119
1. Części składowe	119
2. Przynależności	122
V. Pożytki	123
1. Pojęcie i rodzaje	123
2. Konsekwencje prawne	124
§ 16. Przedmioty inne niż rzeczy	124
I. Przedmioty materialne niebędące rzeczami	125
1. Ciecze i gazy	126
2. Kopaliny	126
3. Zwierzęta w stanie wolnym	126
II. Przedmioty niematerialne	127
1. Energia	127
2. Dobra o charakterze intelektualnym	127

3. Dobra osobiste	128
4. Pieniądze	128
5. Papiery wartościowe	128
III. Przedsiębiorstwo	129
1. Uwagi wstępne	129
2. Pojęcie	129
3. Konsekwencje i charakter prawny	131
4. Gospodarstwo rolne	132
IV. Zbycie przedsiębiorstwa	134
1. Uwagi wstępne	134
2. Pojęcie zbycia przedsiębiorstwa	134
3. Forma	135
V. Odpowiedzialność za długi związane z prowadzeniem zbytego przedsiębiorstwa	136
1. Uwagi wstępne	136
2. Odpowiedzialność zbywcy przedsiębiorstwa	136
3. Solidarna odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa	137
§ 17. Majątek i mienie	138
I. Majątek	138
1. Pojęcie	138
2. Sukcesja uniwersalna	139
3. Zarząd	140
4. Odpowiedzialność	140
5. Surogacja	140
II. Mienie	141
Rozdział VI. Osoby fizyczne	142
§ 18. Uwagi ogólne	142
I. Podmiotowość człowieka	142
1. Podmiot praw	142
2. Zdolność prawna	143
3. Zdolność do czynności prawnych	143
II. Indywidualizacja osób fizycznych	143
1. Nazwisko i imię	144
2. Dodatkowe dane osobowe	145
3. Stan rodzinny	145
4. Płeć	146
5. Wiek	147
6. Stan cywilny	147
7. Rejestry stanu cywilnego	148
8. Ewidencja ludności	149
III. Miejsce zamieszkania	150
1. Uwagi ogólne	150

2. Osoby pełnoletnie	150
3. Dzieci lub podopieczni	151
§ 19. Zdolność prawna osób fizycznych	152
I. Początek	152
1. Urodzenie się dziecka	152
2. Status cywilnoprawny <i>nasciturusa</i>	153
II. Zakres	156
III. Ustanie	157
1. Śmierć	157
2. Stwierdzenie zgonu	158
3. Uznanie za zmarłego	159
§ 20. Ochrona dóbr osobistych	160
I. Pojęcie i rodzaje	163
1. Pojęcie	163
2. Typy	164
II. Konstrukcja prawna	178
III. Przesłanki ochrony	179
1. Bezprawność	179
2. Uchylenie bezprawności	180
IV. Środki ochrony	183
1. Ustalenie	184
2. Zaniechanie	184
3. Usunięcie skutków naruszenia	184
4. Zadośćuczynienie pieniężne lub zapłata na cel społeczny	185
5. Stosunek do ochrony pozakodeksowej	187
6. Odszkodowanie	188
Rozdział VII. Osoby prawne	189
§ 21. Konstrukcja osób prawnych	189
I. Pojęcie	190
1. Założenia ogólne	190
2. Metoda regulacji prawnej	191
3. Funkcje	192
II. Ogólna regulacja osób prawnych	192
1. Uwagi wstępne	192
2. Powstanie i rejestry	193
3. Nazwa	194
4. Siedziba	194
5. Organy	194
6. Dobra osobiste	197
§ 22. Rodzaje osób prawnych	199
I. Państwowe osoby prawne	200
1. Skarb Państwa	200
2. Inne państwowe osoby prawne	202

II. Jednostki samorządu terytorialnego.....	204
1. Gminy	204
2. Związki międzygminne	205
3. Powiat	205
4. Województwo	205
III. Korporacyjne i fundacyjne osoby prawne	206
1. Korporacyjne	206
2. Fundacyjne	206
§ 23. Jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.....	207
I. Uwagi wstępne	207
II. Nowa regulacja prawna	208
1. Pojęcie	208
2. Reżim prawny	209
III. Trzeci podmiot prawa cywilnego	211
Rozdział VII¹. Konsument i przedsiębiorca	213
§ 23 ¹ . Konsument	214
I. Uwagi wstępne	214
II. Pojęcie konsumenta	214
§ 23 ² . Przedsiębiorca.....	217
I. Firma.....	221
Rozdział VIII. Czynności prawne i inne zdarzenia cywilnoprawne.....	224
§ 24. Zdarzenia cywilnoprawne.....	224
I. Pojęcie i skutki.....	224
1. Pojęcie	224
2. Skutki	225
II. Typy zdarzeń cywilnoprawnych	225
1. Podstawa wyróżnienia	225
2. Typologia	227
§ 25. Pojęcie i postacie czynności prawnych	227
I. Pojęcie	228
1. Określenie ogólne	228
2. Oświadczenie woli.....	229
3. Oświadczenia innego rodzaju	230
II. Postacie czynności prawnych	231
1. Jednostronne, umowy i uchwały	231
2. Zgoda osoby trzeciej	231
3. Indywidualnie adresowane	232
4. Realne i konsensualne	234
5. Między żyjącymi i na wypadek śmierci	235
6. Zobowiązujące, rozporządzające i o podwójnym skutku	236

7. Przysparzające	238
8. Upoważniające	238
9. Kauzalne i abstrakcyjne	239
10. Czynności powiernicze	242
§ 26. Forma oświadczenia woli	243
I. Swoboda formy	244
1. Uwagi ogólne	244
2. Oświadczenia wyraźne i dorozumiane	245
II. Formy szczególne i ich rodzaje	246
1. Forma dokumentowa	247
2. Zwykła forma pisemna	248
3. Forma pisemna z datą pewną	251
4. Forma pisemna z poświadczeniem podpisu	252
5. Akt notarialny	252
6. Forma elektroniczna	253
7. Uwagi końcowe	256
III. Skutki niedochowania formy	257
1. Forma czynności prawnej zastrzeżona pod rygorem nieważności (<i>ad solemnitatem</i>)	257
2. Forma czynności prawnej zastrzeżona dla wywołania określonych skutków prawnych (<i>ad eventum</i>)	257
3. Forma czynności prawnej zastrzeżonej dla celów dowodowych (<i>ad probationem</i>)	258
IV. Zakres zastosowania form szczególnych	258
1. Forma z mocy ustawy	258
2. Forma z mocy umowy	260
3. Forma następczych czynności prawnych	261
4. Zakres zastosowania elektronicznej formy czynności prawnej ..	264
V. Oświadczenie potwierdzające zawarcie umowy	264
§ 27. Wykładnia oświadczeń woli	266
I. Uwagi ogólne	266
1. Pojęcie wykładni	266
2. Ogólne dyrektywy wykładni	267
II. Metoda wykładni	269
1. Oświadczenia woli składane indywidualnym adresatom	269
2. Oświadczenia woli kierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców	270
3. Testamenty	270
III. Wykładnia oświadczeń woli wyrażonych pisemnie	271
1. Uwagi ogólne	271
2. Ograniczenia dowodowe	272
3. Zasady europejskiego prawa kontraktów	273

§ 28. Zdolność do czynności prawnych	273
I. Pojęcie	273
1. Uwagi ogólne	273
2. Osoby prawne	274
3. Osoby fizyczne	275
II. Brak zdolności do czynności prawnych	275
1. Wiek	275
2. Ubezwłasnowolnienie całkowite	275
3. Skutki	276
III. Ograniczona zdolność do czynności prawnych	277
1. Wiek	277
2. Ubezwłasnowolnienie częściowe	277
3. Skutki	278
IV. Pełna zdolność do czynności prawnych	281
§ 29. Wady oświadczenia woli	281
I. Uwagi ogólne	282
II. Brak świadomości lub swobody	282
1. Pojęcie	282
2. Zakres podmiotowy	283
III. Pozorność	284
1. Pojęcie	284
2. Skutki pozorności	285
3. Pozorność a oświadczenie woli nie na serio, zastrzeżenie potajemne i czynności fiducyjne	286
IV. Błąd	286
1. Pojęcie	286
2. Przypadki szczególne	288
3. Skutki	289
V. Podstęp	289
1. Pojęcie	289
2. Skutki	290
VI. Groźba	291
VII. Uchylenie się od skutków prawnych	292
Rozdział IX. Treść czynności prawnej	294
§ 30. Swoboda kształtowania treści czynności prawnych	294
I. Uwagi ogólne	294
1. Pojęcie treści czynności prawnej	294
2. Zasada swobody kształtowania treści	295
3. Wzorzec kompetencji generalnej	296
II. Ograniczenia	298
1. Prawa przyrody	298
2. Normy bezwzględnie wiążące	298

3. Obejście ustawy	299
4. Zasady współzycia społecznego	300
III. Skutki naruszenia	300
§ 31. Elementy czynności prawnej	302
I. Rodzaje	302
1. <i>Essentialia negotii</i>	302
2. <i>Naturalia negotii</i>	303
3. <i>Accidentalialia negotii</i>	303
II. Warunek i termin	303
1. Warunek	304
2. Termin	307
Rozdział X. Zawarcie umowy	309
§ 32. Założenia ogólne	309
I. Konsens	310
1. Pojęcie	310
2. Zakres konsensu	310
3. Określenie stron	311
II. Swoboda zawierania umów	312
1. Pojęcie	312
2. Ograniczenia	312
3. Umowy adhezyjne	314
4. Zastępcze oświadczenie woli	314
5. Orzeczenie sądowe jako zdarzenie cywilnoprawne	316
6. Decyzja administracyjna jako zdarzenie cywilnoprawne	317
§ 33. Sposoby zawierania umów	317
I. Oferta i jej przyjęcie	319
1. Pojęcie oferty	319
2. Skutki złożenia oferty	321
3. Ustanie stanu związania ofertą	323
4. Przyjęcie oferty	325
5. Miejsce i czas zawarcia umowy	326
II. Negocjacje	327
1. Pojęcie	327
2. Prowadzenie negocjacji	328
3. Zawarcie umowy	329
4. List intencyjny	330
5. Zaproszenie do zawarcia umowy	331
III. Aukcja i przetarg	332
1. Uwagi wstępne	332
2. Charakter prawny oraz funkcja aukcji i przetargu	332
3. Ogłoszenie aukcji albo przetargu	333
4. Aukcja	335

5. Przetarg	336
6. Wadium	337
7. Unieważnienie umowy	338
Rozdział XI. Przedstawicielstwo ze szczególnym uwzględnieniem pełnomocnictwa i prokury	340
§ 34. Pojęcie przedstawicielstwa i pełnomocnictwa	340
I. Pojęcie przedstawicielstwa	340
1. Działanie w cudzym imieniu	340
2. Instytucje o zbliżonej funkcji	342
II. Pojęcie pełnomocnictwa i przedstawicielstwa ustawowego	343
§ 35. Pełnomocnictwo	344
I. Udzielenie pełnomocnictwa	345
1. Zdolność do czynności prawnej	345
2. Oświadczenie woli mocodawcy	345
3. Treść pełnomocnictwa	346
4. Czynność „z samym sobą”	350
5. Pełnomocnik rzekomy	351
II. Stosunek podstawowy	352
III. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	354
IV. Prokura	356
1. Uwagi wstępne	356
2. Pojęcie i funkcja prokury	356
3. Podmioty kompetentne do udzielania prokury	357
4. Udzielenie prokury	357
5. Prokurent	358
6. Zakres prokury i sposób jej wykonywania	358
7. Wygaśnięcie prokury	361
Rozdział XII. Wpływ wadliwości czynności prawnych na ich skuteczność prawną	363
§ 36. Uwagi ogólne	363
§ 37. Postacie nieważności czynności prawnej	365
I. Nieważność	365
1. Uwagi ogólne	365
2. Konwalidacja	366
3. Konwersja	367
II. Wzruszalność	367
III. Bezskuteczność zawieszona	368
IV. Bezskuteczność względna	369
1. Uwagi ogólne	369
2. Konstrukcja bezskuteczności względnej na podstawie art. 59 KC	370

3. Przesłanki	370
4. Skutki i funkcja	372
Rozdział XIII. Przedawnienie i terminy zawite	373
§ 38. Dawność	373
I. Pojęcie i funkcja	373
II. Rodzaje	374
§ 39. Przedawnienie	375
I. Pojęcie	376
1. Przedmiot	376
2. Zarzut przedawnienia	377
3. Skutek	378
II. Terminy	379
1. Długość	379
2. Obliczanie biegu terminu	381
III. Zawieszenie biegu przedawnienia	382
IV. Przerwa biegu przedawnienia	384
1. Uwagi ogólne	384
2. Dochodzenie roszczenia przed sądem	384
3. Uznanie roszczenia	385
4. Mediacja	388
§ 40. Terminy zawite	388
I. Pojęcie i rodzaje	388
II. Skutki	390
Indeks rzeczowy	393